

Kniha je prakticky zaměřena. Obsahuje sedmdesát jedna příkladů citací dvaceti čtyř druhů dokumentů, podle kterých je možné citace vytvářet. Je zde také představeno čtrnáct výukových aktivit, které lze ihned využít ve výuce. Jednotlivé aktivity byly otestovány v rámci kurzů informační gramotnosti na Masarykově univerzitě a na středních školách. Na základě toho jsme je upravili tak, aby byly skutečně použitelné v praxi. V knize se nachází také tipy od knihovníků, kteří se věnují výuce citací.

Věříme, že kniha *Naučte (se) citovat* se stane dobrým pomocníkem při tvorbě citací a také ve výuce na všech typech škol.

Část 1

Problematika citací a plagiátorství

Proč citujeme

Citace a citování jsou nedílnou součástí tvorby jakéhokoliv odborného textu. Proč jsou citace tak důležité a proč je musíme citovat? Důvodů je hned několik:

1. Autorský zákon

Povinnost citovat je zakotvena v legislativě. V Autorském zákoně v paragrafu 31 *Citace* se upravuje užití autorských děl. Dle tohoto paragrafu můžeme využít části zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle pod podmínkou, že uvedeme autora, název a další informace důležité pro vyhledání původního díla. Pro potřeby recenze, kritiky, vědecké nebo odborné tvorby lze použít nejen výňatky, ale též drobná celá díla, a to za předpokladu, že budou v rozsahu, který vyžaduje konkrétní situace a nebude to v rozporu s poctivými zvyklostmi. Cizí díla je možné využít také při výuce nebo ve vědeckém výzkumu. Zde je nutné splnit podmínku, dle které nesmí být takové dílo předmětem přímého nebo nepřímého hospodářského prospěchu. Ve všech případech je nutné uvést zdroj původní myšlenky a užít dílo v odůvodněné míře, tedy v takovém rozsahu, v jakém je to nezbytně nutné. Odůvodněná míra je individuální a závisí na konkrétní situaci. Více se jí zabývám v kapitole *Druhy plagiátorství* (Autorský zákon, § 31 *Citace*).

2. Etické aspekty

Publikační a citační etika je soubor pravidel, které by měl autor dodržovat při psaní odborného textu a při práci s literaturou. Patří sem např.:

- povinnost citovat všechny zdroje,
- neuvádět citace, které jsme v textu nepoužili,
- nevyužívat autocitace bez vazby na nové dílo,
- nepřesné citování,
- nevytvářet plagiáty.

Etické aspekty jsou úzce spjaty s plagiátorstvím a výše uvedené příklady podrobněji rozebírám v kapitole věnované druhům plagiátorství.

3. Zpětné ověření myšlenek

Při čtení textu se nám může zdát, že autor nesprávně pochopil myšlenku jiného autora, vytrhl ji z kontextu, špatně ji přeložil nebo ji záměrně přizpůsobil potřebám svého textu. V takovém případě je možné dohledat původní dokument a informaci ověřit. Pokud by nebyla uvedená citace, museli bychom kontaktovat autora textu, který by nám musel poskytnout svůj zdroj. Uvedením citací se proces dohledání informace v původním zdroji zjednodušuje a zrychluje.

4. Schopnost práce s literaturou

Správné uvádění citací v textu značí, že tvůrce dokáže pracovat s literaturou, tzn., umí si zdroje vyhledat, nastudovat, získat potřebné informace, konfrontovat cizí myšlenky se svými a zakomponovat tyto myšlenky do textu. Není to sice úplně vždy pravidlem, ale správné citování a kvalitní zdroje jsou jedním ze znaků dobré odborné a vědecké práce.

5. Získání širšího kontextu k popisované problematice

Nejde o primární důvod citování, ale někdy nás myšlenka jiného autora v textu může zaujmout, podle citace si vyhledáme dokument a můžeme tak získat zajímavý zdroj pro další studium. Tento způsob lze využít také při vyhledávání dokumentů k tématu, kdy si v nalezených zdrojích projdeme použitou literaturu, se kterou autor pracoval a může nás to přivést k dílům, které se tématu týkají, ale dosud jsme je neznali.

Existují také případy, kdy nemusíme citovat. Jde o tzv. obecně známé informace, u kterých očekáváme, že je potenciální čtenář zná. Několik příkladů:

- voda vaří při 100°C → jde o obecně známou informaci, kterou získáváme již v hodinách fyziky na základní škole
- v první přímé volbě prezidenta ČR zvítězil Miloš Zeman → jde o informaci dostatečně známou z médií
- nejvyšší horou světa je Mount Everest → informace je dohledatelná v učebnicích zeměpisu pro základní školy

Pokud budeme chtít použít konkrétní údaj např. o výšce Mount Everestu, pak je dobré zdroj uvést, aby si čtenář mohl informaci ověřit. V literatuře se totiž informace o výšce nejvyšší hory světa mohou rozcházet. Obdobně bychom citovali zdroj i v případě, pokud bychom u vítězného prezidenta uvedli, kolik hlasů ve volbě získal.

Obecně známé informace by měly být prezentovány neutrální formou. V opačném případě opět uvádíme zdroj, aby si čtenář mohl informaci dohledat a ověřit. Zdroj raději uvedeme i v případech, kdy si nejsme jistí, že jde o obecně známou informaci. Je lepší citaci v textu mít, než necitovat.

Plagiátorství

Problematika plagiátorství je dnes často diskutovaným tématem. Mohou za to mnohé kauzy z posledních let, které jsou medializovány a mnohdy sahají třeba až do nejvyšších sfér akademické obce. Proč se v poslední době objevuje tolik případů plagiátorství? Jedním z důvodů je fakt, že velké množství textů existuje v elektronické podobě a lze je velmi snadno zkopírovat do vlastní práce. Ke kopírování textů docházelo i dříve, nicméně v současnosti je to o poznání jednodušší. Svou roli při odhalování plagiátů však hrají také stále lepší antiplagiátorské systémy. V České republice je nejvíce používaný nástroj v rámci systému Thesis.cz vyvíjený Masarykovou univerzitou, který kromě porovnávání uložených diplomových prací kontroluje shodu napříč významnými internetovými zdroji. Ze zahraničních systémů můžeme jmenovat např. Turnitin nebo službu WriteCheck. V mnoha případech si vystačíme s vložením problematické pasáže do Googlu. Ke vzrůstajícímu počtu případů plagiátorství přispívá samotné akademické prostředí, které mnohdy konkrétní plagiátorské kauzy bagatelizuje a „zametá pod koberec“. Problematická je také osvěta zaměřená zejména na správné vytváření citací, místo aby se věnovala konkrétním případům a druhům plagiátorství.

Plagiátorství je obecně vnímáno jako použití cizí myšlenky ve vlastním textu bez uvedení zdroje. Pokud použijeme diplomovou práci jiné osoby a vydáme ji za vlastní, pak budeme zcela jistě označeni za plagiátory. Stejně to bude i v okamžiku, kdy zkopírujeme pouze určitou část a tu použijeme ve svém textu, aniž bychom citovali původního autora. Velmi často se zapomíná, že citovat se musí nejen texty, ale také obrázky, fotografie, tabulky, grafy a další doprovodné materiály, které přebíráme do vlastních prací. Plagiátorství ale není jen kopírování. Existuje celá řada jiných, více či méně závažných forem plagiátorství. V následující kapitole se je pokusím popsat.

Druhy plagiátorství

Při tvorbě této kapitoly jsem vycházel z příručky *White Paper: The Plagiarism Spectrum: Instructor Insights into the 10 Types of Plagiarism* (The plagiarism spectrum, 2012), kterou na svých webových stránkách nabízí volně ke stažení služba Turnitin. Jedná se o 10 forem plagiátorství, u nichž najdeme vždy krátký popis, závažnost, frekvenci výskytů a krátkou názornou ukázkou. Bohužel mi zde chybí podrobnější popis a některé formy jsou si hodně podobné, proto jsem se rozhodl sestavit vlastní seznam doplněný o příklady z praxe a o možnosti při odhalování jednotlivých druhů plagiátorství. Některé položky jsem sloučil, případně jsem je pojmenoval jinak.

Klonování

Pravděpodobně nejzávažnějším druhem plagiátorství je doslovné zkopírování dokumentu. V takovém případě dochází k úplnému převzetí cizího textu, kdy jej vydáváme za vlastní. Tento druh plagiátorství je velmi obvyklý u elektronických dokumentů vystavených na internetu. Zejména na základních a středních školách se stává, že studenti okopírují článek na Wikipedii nebo někde jinde na internetu a následně ho odevzdají jako svou vlastní esej. Něco podobného se v minulosti dělo také na vysokých školách, kde si někteří studenti ulehčili práci tím, že odjeli na jinou univerzitu, kde si našli v knihovně diplomovou práci

na stejné téma a tu pak odevzdali pod svým jménem. Na vysokých školách se tento druh plagiátorství podařilo omezit díky nasazení antiplagiátorských systémů a také díky větší otevřenosti repozitářů diplomových prací (Thesis.cz nebo lokální archivy škol). Na nižších stupních škol využívají učitelé pro vyhledávání plagiátů Google, kde stačí zadat vybrané věty z textu a zobrazí se odpovídající výsledky, často původní předlohy odevzdaných textů. Dále jsou odkázáni na vlastní orientaci v dané problematice a zdrojích.

Za klonování lze považovat také databáze seminárních prací. Na internetu existují služby, které umožňují stáhnout si seminární práci nebo esej, a tu použít pod svým jménem. Nabídka je často koncipovaná dle předmětů základních a středních škol. Kvalita textů bývá různá. Práce jsou nabízeny zdarma nebo i za úplaty. Učitelé základních a středních škol by měli takové portály znát a podezřelé práce by na nich měli zkusit vyhledávat. Opět je možné použít Google. Převzaté texty lze identifikovat také podle jiného stylu psaní, který není pro daného žáka nebo studenta typický. Svou roli může sehrát také konfrontace jeho znalostí s obsahem odevzdaného textu.

Ještě dál jdou služby, které nabízejí vypracování práce na zakázku. Často se prezentují jako poradenství k psaní diplomových prací, nabízejí vytvoření rešerše k tématu, překlady, případně vytvoření podkladů pro práce studentů. V ceníku jejich služeb však obvykle najdeme také položku cena za vytvoření textu. Pokud si student takovou práci koupí a odevzdá ji pod svým jménem, jde vlastně také o plagiátorství v podobě klonování. V každém případě se jedná o podvod a dle mého názoru není ani nabízení vyhotovení práce na zakázku etické. Diskutabilní je také kvalita textů. Pro potřeby seminárních prací a esejí je určitě možné získat relativně kvalitní texty, protože jejich rozsah a náročnost nebývá příliš vysoká. U diplomových prací si nedovedu představit napsání práce v řádech několika dnů bez předchozího důkladného studia tématu, proto tyto práce obvykle obsahují mnoho chyb, jsou povrchní, nemají praktickou část např. s realizovaným výzkumem a vykazují problémy s citacemi. Uváděný autor práce pak nemá téma

dostatečně prostudováno a neorientuje se v něm, což se může projevit třeba při závěrečné obhajobě.

Ukázka klonování	
<p>Původní práce <i>Brno-Špilberk</i> Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p> <p>Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.</p>	<p>Plagiát <i>Brno-Špilberk</i> Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.</p>

Kopírování (CTRL+C)

Svou závažností je kopírování částí textu srovnatelné s klonováním. Bezesporu jde o jeden z nejčastějších druhů plagiátorství, kdy doslovně přebíráme vybrané pasáže z jiných zdrojů bez uvedení citace. Stejně jako u klonování je velmi časté u elektronických dokumentů dostupných online. Obvykle bývá kombinováno s jinými druhy plagiátorství, např. se spojováním nebo drobnými úpravami. Kopírování můžeme rozdělit na necitování:

- **vědomé** – zdroj neuvádíme zcela záměrně. Důvodem může být fakt, že dokument svým charakterem neodpovídá odbornému textu (např. Wikipedie) nebo neschopnost autora pracovat se zdroji a konfrontovat je s vlastními myšlenkami, což by mělo být smyslem jakékoliv odborné práce. Dalším důvodem může být situace, kdy autor zapomene, odkud informaci čerpal a rezignuje na zpětné dohledání.
- **nevědomé** – zdroj zapomeneme uvést nebo myšlenku považujeme za vlastní. V tomto případě se vyplatí systematická práce s literaturou a tvorba poznámek, při níž si evidujeme, odkud jsme danou informaci převzali. K dispozici jsou také různé citační manažery, které lze využívat pro evidenci zdrojů a uchovávání poznámek.

V rozpoznání tohoto druhu plagiátorství opět pomáhají antiplagiátorské systémy, vyhledávače a orientace učitele nebo vedoucího práce v dané problematice a jejích zdrojích.

S kopírováním úzce souvisí také pojem odůvodněná míra. V autorském zákoně se uvádí: „Do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle.“ (Autorský zákon, § 31 Citace, ods. 1a). Bohužel zákon již tento pojem dále nedefinuje a dle mého názoru to ani univerzálně nejde stanovit. Vždy záleží na konkrétním případě. U prací kompilačního charakteru lze očekávat více citací než třeba u textů popisujících původní výzkum, nicméně nemusí to být pravidlem. Při citování si vždy klademe otázku, zda je využití citace v daném rozsahu nutné nebo ne a jestli bude pro práci přínosem.

Ukázka kopírování

Původní práce

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Plagiát

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím.

Ukázka drobných úprav

Původní práce

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Plagiát

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant města Brna je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní **vzhled** středověkého sídla **markantně** změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – **o jeho založení se** kolem roku 1240 **postaral** moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, **jež** tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 **bylo rozhodnuto** přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala **chránit** město před hrozícím tureckým nebezpečím. **A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezpochyby** úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Drobné úpravy

Tento druh plagiátorství spočívá v tom, že převezmeme část textu jiného autora a změním v něm některé formulace, nahradíme jednotlivá slova jejich synonymy, vypustíme nepotřebná slova, změním slovosled ve větě nebo změním pořadí některých vět apod. Problémem je, že opět použijeme cizí myšlenku, ale neuvedeme zdroj. Ve své praxi jsem se několikrát setkal s převzetím článků z časopisů nebo z částí knih, v nichž byly provedeny jen výše uvedené úpravy, a autor je vydával ve své práci za vlastní. Takto upravené texty sice antiplagiátorské systémy většinou neodhalí, ale bezesporu jde o závažný druh plagiátorství.

Jeden zdroj

Smyslem jakékoliv odborného textu je práce s literaturou a konfrontace myšlenek jiných autorů s vlastními. Každá práce má pak přinášet nějaký nový pohled na vybrané téma. K tomu je potřeba prostudovat dostatečné množství materiálů a mít nějaké znalosti o dané problematice. Ve chvíli, kdy se tak nestane, se často uchylujeme k tomu, že využíváme pouze omezený počet zdrojů. S tím je spojen také tento druh plagiátorství. Je založen na tom, že autor vychází pouze z jednoho zdroje, kopíruje strukturu původního textu a jeho části, které na některých místech doplní svými komentáři nebo vlastními myšlenkami. Obvykle některé pasáže necituje, protože by pak bylo na první pohled zjevné, že je práce celá převzatá z jednoho zdroje. Zkušený pedagog tento druh plagiátorství odhalí třeba podle jiného způsobu vyjadřování v různých částech práce.

Ukázka plagiátu ve formě jednoho zdroje

Původní práce

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Plagiát

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po době rozkvětu však přišlo období rychlého střídání majitelů, což se podepsalo na celkovém stavu hradu, který postupně chátral. V roce 1560 se hrad dostává do majetku města Brna. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Spojování textů (mashups)

Pro vysvětlení problému se spojováním textů jsem si z oblasti webových služeb vypůjčil pojem mashup, což je označení pro služby, které využívají data z více zdrojů a vytvářejí z nich službu novou. Zatímco na webu mohou tímto způsobem vznikat velmi zajímavé aplikace s lepší funkcionalitou oproti službám původním, v oblasti psaní odborných textů je tento způsob tvorby označován za plagiátorství. Autor si obvykle vyhledá několik zdrojů, z nichž doslovně přebírá vybrané části a spojuje je dohromady. Nová práce je tak kompilací z více zdrojů. Často chybí vlastní myšlenky a některé pasáže nejsou vůbec citovány, protože by bylo na první pohled zjevné, že práce vznikla spojováním více zdrojů. Autor obvykle využívá také drobné úpravy textů. Stejně jako u jednoho zdroje se tento druh

plagiátu pozná podle odlišné stylistiky v různých částech práce a také tím, že některé pasáže nemusí důsledně navazovat na předchozí.

Ukázka spojování textů

Původní práce

Text č. 1

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozícím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších staletích. Bezesporu úspěšně – vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Text č. 2:

Ačkoli byl Špilberk původně koncipován jako přední královský hrad na Moravě a pevná opora panovnické moci, čeští panovníci jej navštěvovali spíše jen příležitostně, což platilo i o Karlu IV.; v roce 1337 na hradě pobývala Karlova první manželka moravská markraběnka (později královna) Blanka z Valois. (Špilberk, 2001)

Zdroj: Špilberk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Špilberk>

Text č. 3

Nicméně už koncem 15. století nejen značně klesal dřívější význam Špilberku, ale nastával také jeho všestranný úpadek a postupné chátrání. Přední královský hrad na Moravě byl opětovně zastavován a dočasní držitelé o jeho údržbu příliš nedbali. (Špilberk, c2013)

Zdroj: Špilberk: další období hradu. *Muzeum města Brna* [online]. Brno: Muzeum města Brna, c2013 [cit. 2014-03-13]. Dostupné z: <http://www.spilberk.cz/spilberk/historie-hradu/dalsi-obdobi/>

Plagiát

Brno - hrad Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. (David, 2005)

Ačkoli byl Špilberk původně koncipován jako přední královský hrad na Moravě a pevná opora panovnické moci, čeští panovníci jej navštěvovali spíše jen příležitostně, což platilo i o Karlu IV.; v roce 1337 na hradě pobývala Karlova první manželka moravská markraběnka (později královna) Blanka z Valois. (Špilberk, 2001)

Nicméně už koncem 15. století nejen značně klesal dřívější význam Špilberku, ale nastával také jeho všestranný úpadek a postupné chátrání. Přední královský hrad na Moravě byl opětovně zastavován a dočasní držitelé o jeho údržbu příliš nedbali. (Špilberk, c2013)

Necitování v textu

Obvyklým prohrěškem na středních školách bývá necitování v textu. U středoškolských prací se často uvádí pouze soupis použité literatury v závěru práce. Problémem je, že v textu není patrné, kdo je autorem konkrétní myšlenky, protože citáty a parafráze nejsou označeny zkrácenou citací. V případě pochybností, zda autor některou myšlenku správně pochopil a převzal, pak chybí možnost ověření v původním dokumentu. Z těchto důvodů je nutné uvádět zkrácené citace v textu. Využit lze poznámky pod čarou, author-date system (harvardský styl) nebo číslování citací. Citování v textu je věnována samostatná kapitola.

Ukázka necitování v textu

Původní práce

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozcím tureckým nebezpečím. A tento úkol plnil i v dalších stáletích. Bezesporu úspěšně- vždyť v letech 1643 a 1645 odolala pevnost i město na jejím úpatí obležení početného a dobře vyzbrojeného švédského vojska.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Plagiát

Brno-Špilberk

Špilberk patří k neznámějším památkám v Brně.

Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozcím tureckým nebezpečím.

Seznam použité literatury:

SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Citáty bez uvozovek

Oproti předchozím druhům plagiátorství není tento druh tak závažný. Podstatou je, že převezmeme doslovně text jiného autora, uvedeme u něj odkaz na zdroj, ale zapomeneme citát označit kurzívou a uvozovkami. Jde spíše o technickou záležitost, kdy není úplně jasné, kde je začátek převzatého textu. Obvykle tento problém odhalí antiplagiátorské systémy, které hlásí shodu s jiným textem a učitel zde nevidí uvozovky a kurzívu. V praxi tento prohrěšek končí spíše domluvou, nicméně měli bychom si na něj dávat pozor.

Ukázka citátu bez uvozovek a kurzívy

Původní práce

Brno-Špilberk

Jednou z výrazných dominant moravské metropole je dnes poněkud strohá silueta hradu Špilberka. Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozcím tureckým nebezpečím.

Zdroj: SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. *Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů*. Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.

Plagiát

Brno-Špilberk

Špilberk patří k neznámějším památkám v Brně. O tom, jak se změnil v průběhu let, se vypráví v knize *Za strašidly na hrady a zámky* takto:

Jeho původní tvář středověkého sídla podstatně změnilo období baroka, kdy získal podobu mohutné barokní pevnosti. Špilberk býval hradem královským – založil jej kolem roku 1240 moravský markrabě, pozdější český král Přemysl Otakar II. Další moravští markrabí z rodu Přemyslovců, kteří tu měli své hlavní sídlo, hrad dále přestavovali a rozšiřovali. Po požáru v roce 1578 padlo rozhodnutí přestavět Špilberk na pevnost, která by dokázala ochránit město před hrozcím tureckým nebezpečím (Soukup, 2005).

Vylepšování literatury

Další z druhů plagiátorství, který souvisí s množstvím a kvalitou prostudované literatury. Představme si situaci, kdy napíšeme práci a v soupisu uvedeme zdroje, nicméně zjistíme, že pro daný charakter práce jich není dostatečné množství. V takovém případě se často stává, že si autor v knihovním systému,

v databázích nebo na internetu najde další zdroje, které potom doplní do použité literatury a případně rozmístí zkrácené citace také do textu. Druhým příkladem může být situace, kdy kvalita uvedených zdrojů není vysoká a pokoušíme se ji vylepšit zdroji od renomovaných autorů na danou problematiku. Problémem je, že v takovém případě jsme dokument ani neviděli, natož abychom z něj vycházeli. Uměle se tím zvyšuje citovanost a poukazuje to na špatnou práci s literaturou. Tento druh plagiátorství se nejčastěji zjistí při konzultacích, zkoušení nebo při obhajobách prací, kdy se vyučující nebo komise ptají na použité zdroje a jejich obsah.

📖 Ukázka vylepšování literatury	
Původní seznam použité literatury [1] SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i> . Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.	Vylepšený seznam použité literatury [1] SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i> . Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0. [2] IVANOV, Petr. <i>Příběhy hradu Špilberku</i> . Brno, 2007. Vedoucí bakalářské práce Pavel Holman, obhájeno na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. [3] RADVANOVÁ, Michaela. <i>Špilberk v pověstech</i> . Brno: Doplněk, 2001, 121 s. ISBN 8072390767. [4] VANĚK, Jiří. <i>Kasematy Špilberk: barokní pevnostní stavba a vězení expozice Muzea města Brna</i> . Brno: Muzeum města Brna, 1992.

Nedohledatelný zdroj

Jde o situaci, kdy odkazujeme na zdroj, který neexistuje. Důvodů může být hned několik. Velmi závažné je, pokud si svůj zdroj vymyslíme, resp. uvádíme zdroje, které nikdy neexistovaly, a my si tím jen vylepšujeme literaturu. Dokument nemusí být dohledatelný také ve chvíli, kdy citaci neuvědomíme správně. Typicky uděláme překlep v názvu nebo autorovi, špatně uvedeme rok vydání nebo název časopisu, případně zadáme nesprávnou URL adresu. Dnešní vyhledávače,

databáze a katalogy disponují velmi kvalitním vyhledáváním, proto nám jsou schopny vyhledat dokumenty i podle dílčích údajů nebo nám pomocí různých našeptávačů, faset a dalších funkcí nabízejí další možné dokumenty, které by mohly odpovídat požadovanému zdroji. Stálá dostupnost je problémem zejména u elektronických dokumentů, které se mohou průběžně aktualizovat, mění se jejich URL adresa nebo rychle zanikají. Řešením je v citacích používat trvalé identifikátory, podle kterých je možné dokument kdykoliv dohledat. U klasických tištěných dokumentů je to třeba ISBN knih nebo ISSN u časopisů. Stále větší množství elektronických dokumentů využívá DOI (digital object identifier). Pomocí tohoto identifikátoru můžeme dokument kdykoliv vyhledat např. přes službu *CrossRef* (<http://www.crossref.org>). Některé citační manažery a služby jako *Citace.com* nebo *Citace PRO* umožňují pomocí identifikátorů vytvoření citace bez zadávání dalších údajů.

📖 Ukázka nedohledatelného zdroje	
Správná citace [1] SOUKUP, Vladimír, Petr DAVID a Zdeněk THOMA. <i>Za strašidly na hrady a zámky: 50 rodinných výletů</i> . Praha: Ikar, 2005, 232 s. ISBN 80-249-0593-0.	Chybná citace [1] SOUKUP, Vratislav. <i>Strašidla na hrady a zámky</i> . Praha: Ikar, 2015.

Zneužití autocitací

Ve svých kurzech pro magisterské a doktorské studenty se setkávám s dotazy na autocitace. Tento pojem označuje situaci, kdy autor cituje své myšlenky z dříve publikovaných textů. I když jde o naše vlastní myšlenky, musíme je citovat. Problémem u autocitací je, pokud citujeme svá díla, která nemají souvislost s novým textem. Často se tak děje zejména kvůli zvyšování citovanosti autora. V současné době hraje hodnocení vědy a výzkumu stále větší roli při rozdělování financí na jednotlivé obory, proto je neoprávněné zvyšování vlastní citovanosti považováno za nekalou praxi, kterou odborná komunita vnímá velmi negativně. V souvislosti s autocitacemi bych zmínil ještě jednu zásadu publikační etiky. Autoři by neměli publikovat stejné nebo mírně modifikované články

ve více periodikách, protože se tím zbytečně zvyšuje množství duplicitních informací a zhoršuje se jejich vyhledatelnost. Každý text by měl být svým způsobem nový a přinášet původní poznatky a nové pohledy na danou problematiku.

Antiplagiátorské systémy

Software pro detekci plagiátorství je dnes nezbytnou součástí v procesu odhalování plagiátů. Antiplagiátorské systémy fungují většinou na bázi porovnávání textů, kdy se kontrolovaná práce porovnává s jinými texty uloženými v databázi. V Českém prostředí provozuje takový systém od roku 2009 Masarykova univerzita, která jej vyvinula pro potřeby portálu diplomových prací Thesis.cz. Dnes je do projektu zapojena většina českých vysokých škol. Pro porovnání se používají nejen vložené diplomové práce, ale také další internetové zdroje včetně Wikipedie. Systém není omezen pouze na Thesis.cz, ale může jej využívat kdokoli na adrese *Odevzdej.cz*. Služba funguje tak, že nahrajeme soubor s textem a zadáme e-mailovou adresu. V závislosti na vytížení serveru nám v řádech několika hodin přijdou výsledky na zadaný e-mail. Dozvíme se tak procentuální shodu s jinými dokumenty a shodné pasáže jsou vyznačeny přímo v textu. Rozhodnutí o tom, zda jde o plagiát, má však vždy vyučující. Systém totiž neřeší, zda jde o správně vyznačený citát nebo opsaný text. Vyučující by tedy měl projít výsledky a zjistit, zda jsou shodné pasáže správně citovány. Systém mohou využít také studenti před odevzdáním své práce. Dozví se tak, kde zapomněli uvést citaci, případně objeví problematrické pasáže a mohou je opravit ještě před odevzdáním textu.

Obdobně jako u nás existuje podobný antiplagiátorský systém na Slovensku. Nazývá se *ANTIPLAG* a funguje v rámci *Centrálneho registra záverečných prác* (<http://www.crzp.sk>). Tento systém nedisponuje veřejným rozhraním jako *Odevzdej.cz*.

V anglickém prostředí existuje hned několik řešení. Mnohdy je antiplagiátorský systém pouze součástí komplexních systémů, které navíc umožňují psaní prací,

kontrolu pravopisu a stylistiky, sdílení s vyučujícími, online technickou podporu a poradenství. Některé systémy disponují také funkcemi pro učitele, vydavatele a vědecké pracovníky jako psaní nebo namluvení komentářů, známkování nebo recenzování. Pravděpodobně nejznámější produkty pocházejí od společnosti iParadigms, která nabízí hned několik nástrojů:

- **Turnitin** (<http://turnitin.com>) – určený pro učitele a lektory, komerční nástroj,
- **WriteCheck** (<http://www.writecheck.com>) - určený pro studenty, komerční nástroj,
- **iThenticate** (<http://www.ithenticate.com>) – slouží pro vydavatele a vědecké pracovníky, komerční nástroj.

Z dalších služeb jmenujme třeba:

- **Grammarly** (<http://www.grammarly.com>) – komerční nástroj, nabízí sedmidenní zkušební přístup zdarma,
- **Check for Plagiarism** (<http://www.checkforplagiarism.net>) – další komerční nástroj pro detekci plagiátorství,
- **Viper** (<http://www.scanmyessay.com>) – bezplatná alternativa k Turnitin, software je nutné si nainstalovat do Windows.

Bezplatné nástroje často využívají pro vyhledávání duplicit Google. Oproti přímému zadání do Google disponují výhodou označení shodného textu.

K takovým nástrojům lze zařadit:

- **Dupli Checker** (<http://www.duplichecker.com>),
- **Plagiarisma.net** (<http://plagiarisma.net>),
- **Copyscape** (<http://www.copyscape.com>) – slouží pro vyhledávání kopií vlastních webových stránek.

Zajímavý přehled systémů, z nichž některé prošly i testováním, je k dispozici na *Plagiat Portal* (<http://plagiat.htw-berlin.de/software-en>).

Další informace o plagiátorství

Plagiátorství je problém, o kterém by se mělo mluvit. U nás zatím neexistuje příliš mnoho portálů, kde by se o této problematice mohlo diskutovat. V současnosti se plagiátorství řeší zejména v rámci kurzů informační gramotnosti. Příkladem může být Kurz práce s informacemi, který pro studenty Masarykovy univerzity provozuje Kabinet informačních studií a knihovnictví FF MU. Kurz je zaměřen na vyhledávání a práci s informacemi a jeden z modulů je věnován také citacím a plagiátorství. Na webových stránkách některých vysokých škol nebo jejich knihoven můžeme najít také základní definice plagiátorství. Na webu Ústřední knihovny ČVUT v Praze se v sekci *Podpora studia* nachází informace o tom, jak psát vysokoškolské kvalifikační práce a jedna sekce je věnována aktuální problematice plagiátorství (<http://knihovna.cvut.cz/studium/jak-psat-vskp/doporuceni/plagiatorstvi>). Základní informace o plagiátorství lze najít také na *Infogram.cz*.

V zahraničí se o plagiátorství diskutuje intenzivněji. Existují různé portály a blogy, kde odborníci na danou problematiku píšou o tomto důležitém tématu. Doporučil bych zejména blog německé profesorky Debory Weber-Wulff s názvem *Copy, Shake, and Paste* (<http://copy-shake-paste.blogspot.com>), kde pravidelně uveřejňuje zajímavosti z oblasti plagiátorství a vědeckého publikování, případy plagiátorství z praxe a v neposlední řadě také odkazy na zajímavou literaturu. Blog je psán v angličtině.

Další zdroj, který bych rád zmínil, je *Plagiat Portal* na Hochschule für Technik und Wirtschaft v Berlíně (<http://plagiat.htw-berlin.de>). Portál obsahuje odkazy na články o plagiátorství, příklady antiplagiátorských systémů a v neposlední řadě zde najdeme seznam různých výukových materiálů. Portál je v němčině a obsahuje také anglickou verzi.

Portál *Plagiarism.org* (<http://www.plagiarism.org>) patří k nejznámějším zdrojům na problematiku plagiátorství. Stránky se vyznačují svou přehledností. Najdeme zde definice a druhy plagiátorství včetně možností prevence, základní informace o citacích, citování a citačních stylech. Lze se také ptát odborníků, přičemž některé časté otázky a odpovědi jsou zveřejněny v sekci *Ask the Experts*. Nechybí ani přehled dalších zdrojů k této problematice a seznam antiplagiátorských systémů.

Druhy citací

V předcházejících kapitolách jsme se dozvěděli, proč vlastně citujeme. Nyní se budeme věnovat praktické stránce a ukážeme si, jak správně citovat, což nám pomůže vyvarovat se některým druhům plagiátorství.

Chceme-li v textu použít myšlenku jiných autorů, můžeme to udělat formou citátu nebo parafráze. **Citát** je doslovné převzetí textu, tzn., text přepíšeme v takové podobě, v jaké byl v původním dokumentu. Pokud chceme citát zkrátit tím, že vypustíme část výroku, pak se vynechaný text nahrazuje třemi tečkami. Každý citát musí být dán do uvozovek a zvýrazněn kurzívou, čímž jej odlišujeme od vlastního textu a je vždy jasné, kde cizí výrok začíná a kde končí. Pokud je citát krátký a má návaznost na náš text, pak jej vkládáme do své věty a začínáme ho psát velkým písmenem. V případě delších nebo samostatných citátů jej obvykle dáváme do samostatného odstavce a odsazuje se od okraje. Velikost odsazení není obecně dána a vždy vycházíme z publikačních pravidel naší instituce. Za citátem je vždy nutné uvést odkaz na zdroj, který jsme využili. Citát se obvykle používá u definic a v případě, kdy chceme uvést výrok autora co nejpřesněji. Text práce nemůže být spojen z jednotlivých citátů, ale měl by být doplněn komentářem nebo nějakou vazbou na náš text. Při použití citátů si musíme dát pozor, abychom nevytrhli původní myšlenku z kontextu a nezměnili její význam.

Druhou možností použití cizích myšlenek v textu je **parafráze**. V tomto případě autor přepíše původní text vlastními slovy a tím jej lépe zakomponuje do textu. Parafrázi nijak nezvýrazňujeme, pouze na její závěr umístíme zkrácený odkaz na zdroj. Ani v tomto případě nesmíme původní myšlenku nijak upravit nebo ji vytrhnout z kontextu. Za citátem vždy uvádíme odkaz na zdroj, z něhož jsme čerpali.

Součástí každé citace v textu jsou **odkazy** na zdroje, z nichž jsme čerpali a které uvádíme na konci dokumentu v soupisu použité literatury. V českém prostředí při použití normy ČSN ISO 690 se obvykle používá forma poznámek pod čarou, ale postupně se začíná prosazovat také tzv. harvardský systém (author-date system). Další možností je číslování citací (využívá např. Vancouver style). Více se formám citací v textu budeme věnovat v kapitole *Odkazy v textu*.

V soupisu použité literatury uvádíme kompletní **bibliografickou citaci**. Ta obsahuje základní informace potřebné k vyhledání dokumentu. Množství údajů a jejich zápis podrobně řeší citační styly. Obvykle nechybí autoři, název, vydavatelství, rok a dostupnost.

Citační styly

Citační styly nám říkají, jak mají vypadat citace v textu a v soupisu literatury. Definují údaje, které se musí v citaci objevit a v jaké podobě, jak jsou odděleny interpunkcí a také jejich pořadí. Citačních stylů existuje několik tisíc, přičemž některé se od sebe liší jen minimálně. Ke každému citačnímu stylu existují manuály a výklady. Originální manuály lze obvykle zakoupit v tištěné podobě nebo si je můžeme za poplatek stáhnout online. Tyto manuály často neřeší pouze citování, ale komplexně popisují tvorbu odborného textu. Některé citační styly nabízejí manuály zdarma nebo existují neoficiální výklady včetně příkladů, z nichž je možné při tvorbě citace vycházet. V případě výkladů je třeba dát si pozor na kvalitu, protože ne vždy dochází ke správné interpretaci originálního

dokumentu. Správně bychom měli nastudovat styl z originálního zdroje a případné nejasnosti dohledávat ve výkladech. Citační styly můžeme rozdělit na univerzální, oborové a na citační styly časopisů.

Univerzální styly

Používají se napříč obory. Příkladem může být norma ČSN ISO 690, která patří k nejrozšířenějším citačním stylům v České republice, což potvrzují třeba výzkumy diplomových prací studentů KISK FF MU (Gřešáková, 2013; Řehůřková, 2013). Tato norma se běžně používá jak v humanitních, tak i v technických vědách. V anglo-amerických zemích je podobně rozšířen MLA style, který původně vznikl jako oborový pro potřeby jazykovědců, ale dnes je jeho uplatnění daleko širší. Z dalších stylů lze zmínit třeba Chicago nebo Turabian.

Příklady vybraných stylů a odkazy na jejich oficiální stránky:

- **ČSN ISO 690** – univerzální citační styl, jde o český překlad mezinárodní normy ISO 690, norma je u nás platná od dubna 2011 a lze ji zakoupit například prostřednictvím Ústavu pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví (<http://www.unmz.cz>), případně přes jiné distributory, volně na webu není k dispozici, ale existuje její výklad od Olgy Biernátové a Jana Skůpy, který připomínkovalo osm českých odborníků na citace, výklad je dostupný na <http://www.citace.com/dokumenty.php>
- **Chicago style** - citační styl pro potřeby společenských věd
oficiální web: <http://www.chicagomanualofstyle.org>
- **Turabian** – vychází z Chicago style, pokrývá potřeby společenských věd
oficiální web: <http://www.press.uchicago.edu/books/turabian/manual>
- **MLA style** – styl Modern Language Association, původně vznikl pro potřeby jazykovědy, postupně se rozšířil do dalších humanitních oborů
oficiální web: <http://www.mla.org/style>

Oborové styly

Jsou rozšířené v rámci jednoho oboru nebo v příbuzných oborech. Typickým příkladem může být oblast psychologie, kde se cituje výhradně podle APA style. V medicíně se často využívá AMA style, ve strojírenství a příbuzných oborech je zase poměrně hodně oblíbený IEEE style, v matematice se setkáváme se stylem SIAM apod.

Příklady vybraných stylů a odkazy na jejich oficiální stránky:

- **APA style** – styl American Psychological Association, využívá se v psychologii a dalších příbuzných oborech
oficiální web: <http://www.apastyle.org>
- **AMA style** – styl American Medical Association nachází uplatnění zejména v oblasti lékařství a dalších příbuzných oborech
oficiální web: <http://www.amamanualofstyle.com>
- **CSE style** – styl Council of Science Editors je rozšířený v oblasti přírodních věd, zejména v biologii
oficiální web: <http://www.scientificstyleandformat.org>
výklad Penn State University Libraries:
http://www.libraries.psu.edu/content/psul/researchguides/citationstyles/CSE_citation.html
- **IEEE style** – styl pro dokumenty IEEE, využívá se v technických vědách, zejména v oblasti strojírenství
oficiální manuál: <http://www.ieee.org/documents/stylemanual.pdf>
- **ACS style** – styl American Chemical Society je rozšířený v oblasti chemie
oficiální manuál: <http://pubs.acs.org/series/styleguide>
výklad: <http://chemistry.library.wisc.edu/writing/acs-style-guidelines.html>
- **AIP style** – styl American Institute of Physics se využívá ve fyzice a astronomii
oficiální manuál:
http://www.aip.org/pubservs/style/4thed/AIP_Style_4thed.pdf

- **Vancouver style** – citační styl vyvinutý National Library of Medicine v USA, postihuje oblast lékařství a příbuzných oborů, je pro něj typické číslování záznamů
výklad: <https://www.library.uq.edu.au/training/citation/vancouv.pdf>
- **ASA style** – styl American Sociological Association se uplatňuje v oblasti sociologie, v České republice se používají spíše pravidla Sociologického časopisu
oficiální pravidla citování:
http://www.asanet.org/documents/teaching/pdfs/Quick_Tips_for_ASA_Style.pdf
výklad: <https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/583/1/>

Styly časopisů

Některé časopisy mají svá vlastní citační pravidla, proto pokud chceme v časopisu publikovat, musíme použít jeho citační styl. Příkladem může být Nature style sloužící pro publikování v časopisech od Nature Publishing nebo pravidla publikování v Sociologickém časopisu apod. Styly časopisů jsou obvykle převzaté oborové nebo univerzální styly, které si redakce upravila pro své potřeby. Problémem bývá nedostatečně podrobný návod k citování, minimum příkladů a popsání pouze hlavních druhů dokumentů, většinou tištěných. Ostatní druhy je nutné nějakým způsobem odvodit.

Příklady vybraných stylů a odkazy na jejich oficiální stránky:

- **The New York Times Manual of Style** – styl pro publikování v novinách NYT
oficiální manuál: <http://www.amazon.com/gp/product/081296389X/>
- **Nature style** – styl citování vyžadovaný pro publikování v časopise Nature
oficiální manuál: <http://www.nature.com/nature/authors/gta/>
- **Sociologický časopis** – pravidla publikování v Sociologickém časopisu
oficiální manuál:
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/file_service/b93c01a31f8da94aff10fbe549818e0c/Citacni_zasady.pdf

- **Český historický časopis** – pravidla publikování v Českém historickém časopisu
oficiální pravidla citování:
<http://www.hiu.cas.cz/cs/nakladatelstvi/periodika/cesky-casopis-historicky/citacni-uzus.ep/>

Část 2

Citování dle normy ČSN ISO 690